

## **Knight, M. M. (2007). *The Five Percenters: Islam, Hip-hop and the Gods of New York.***

Oxford: Oneworld, 352 s.

ISBN: 978-1851686155

Jan Horský, FF MU, Ústav religionistiky, LEVYNA Laboratoř pro experimentální výzkum náboženství  
e-mail: 262469@mail.muni.cz

### **Alláhova hlásná trouba: Nad knihou Michaela M. Knighta**

Letošní nominace na hudební cenu GRAMMY za nejlepší rapové album mohl religionista sledovat s obzvláštním zaujetím. Zajímavým způsobem totiž ilustrovaly širší trend, který můžeme identifikovat v zámořské rap music za posledních zhruba 35 let. Dva z pěti nominovaných raperů se totiž nějakým způsobem hlásí k duchovnímu<sup>1</sup> společenství Five Percent Nation (FPN) – ať již jako sympatizanti, u kterých se kulturní spřízněnost projevuje především skrze využívání slangu typického pro FPN a aluzí na něj (konečný vítěz kategorie, Nas), či jako plnohodnotní ambasadoři FPN, jejichž poučky a žitá praxe se plně promítají do jejich tvorby (Jay Electronica).

S trochou nadsázky by se dalo říct, že dobře informovaný fanoušek zámořského rapu by o tomto svěbytně severoamerickém náboženském společenství dokázal říct víc než běžný absolvent katedry religionistiky. Cílem této recenze je tuto situaci alespoň částečně napravit, a to skrze představení knihy amerického publicisty Michaela M. Knighta *The Five Percenters: Islam, Hip-hop and the Gods of New York* (2007, Oneworld). Tato kniha, která balancuje na hraně mezi etnografií,<sup>2</sup> historickou analýzou a gonzo žurnalismem, je stále jedním z hlavních sekundárních zdrojů k historii a povaze FPN. V porovnání s dalšími tituly, které těží ze statusu rapu jako nejpopulárnějšího hudebního žánru ve Spojených státech (Nielsen, 2017), kniha hned zkraje překvapí svou fundovaností, která se neznačí jen v obsáhlém poznámkovém aparátu a bibliografii. Prahne-li čtenář spíše po senzaciích a historkách z rapového podsvětí, kniha ho pravděpodobně zklame. Nikoliv však toho, koho zajímá ideologické podhoubí a intelektuální zákruty nových náboženských hnutí.

Vzhledem k omezenému rozsahu recenze se zaměřím především na v knize diskutovanou problematiku vztahu FPN jako systému přesvědčení a rapu (či obecněji hip-hopové kultury) jako média pro šíření těchto přesvědčení. Předkládaná recenze a samotná kniha tak nabízí další vhled do problematiky

<sup>1</sup> Zdráhám se použít termín „náboženské“, jelikož samotní členové často nechtějí FPN označovat za náboženství a vnímají ho spíše jako žitou praxi či systém filosofických nauk/přesvědčení (Knight, 2007: 8, 171, 188).

<sup>2</sup> Sám Knight po rozsáhlém studiu islámu konvertoval k FPN a kniha je tak z velké míry založená na zúčastněném pozorování a rozhovorech s členy FPN.

vztahu populární hudby a náboženství, a představuje tudíž vhodné žánrové rozšíření v kontextu metalových (Vrzal, 2017) či na pohanskou hudbu (Puchovský, 2018) orientovaných studií rozvíjených při Ústavu religionistiky FF MU.

Pro rap chápaný jako vehikl, skrze který se populací šíří přesvědčení spojená s FPN, můžeme vidět paralelu v dalším spřízněném a více zavedeném žánru populární hudby, a to v reggae. To dodnes (lvím podílem Boba Marleyho) úspěšně distribuuje rastafariánská přesvědčení na globální škále (Bradley, 2001). Stejně jako jeho starší ideový předchůdce je i FPN v jádru především emancipačním hnutím za práva a uvědomění si vlastní jedinečnosti mezi potomky otroků. Tentokrát ovšem zasazený nikoli do prostředí postkoloniálního tropického ostrova, nýbrž do městského koloritu pasáků, gamblerů, narkomanů a sociálně vyloučené mládeže newyorského Harlemu 60. let 20. století.

Knightova kniha pak v celkem 18 kapitolách obšírně popisuje a analyzuje, jak se právě v těchto urbánních kulisách zhruba dvou desítek městských bloků na sever od Central Parku odehrál fascinující příběh biblických rozměrů. Jde o příběh člověka, který byl vládě Spojených států známý pod svým úředním jménem Clarence E. Smith, svým souvěrcům z Nation of Islam (NOI) pod svým „právoplatným“ jménem Clarence 13X<sup>3</sup> a členům FPN pak jako Otec či Alláh. Příběh dekorovaného válečného veterána, který se však zároveň ocitl pod přísným drobnohledem tehdejšího šéfa FBI J. Edgara Hoovera a byl na téměř dva roky internován do nemocnice pro duševně choré zločince, mimo jiné proto, že se prohlašoval za boha. Příběh řadového člena NOI, kterého důsledně domýšlení jejich systému přesvědčení vedlo právě k závěru o vlastním božství a rozchodu s NOI. Příběh charismatického rétora, jemuž se na nárožích a v parcích dařilo úspěšně rekrutovat především teenagery ze sociálně vyloučených lokalit a neúplných rodin<sup>4</sup> a na poupraveném ideovém základě převzatém z NOI z nich zformovat vlastní společenství. Lákadel ke konverzi od přísných asketických pravidel NOI pak Alláh (notorický gambler, náruživý kuřák marihuany, fanoušek kokainu a s polygamií koketující otec několika nemanželských dětí) nabízel pro takovou demografickou skupinu celou řadu (Knight, 2007).

Tím hlavním lákadlem však pravděpodobně bylo, že ono nárokování si božství nebylo vyhrazeno jen pro samotného Alláha. Nejen on, nýbrž všichni muži černé barvy kůže jsou totiž dle učení FPN bohy, původními obyvateli naší planety a otcí civilizace (Knight, 2007: 35–36). Za tímto provokativním tvrzením se skrývá velmi pragmatické uvažování, které i prozrazuje celkovou praktickou orientaci tohoto myšlenkového systému. Nechuť označovat se za náboženství, na kterou jsem upozornil již výše, spočívá především v tom, že všechna předešlá náboženství spojuje víra v „záhadného boha“ („mystery god“)<sup>5</sup> – boha, kterého nikdo nikdy

<sup>3</sup> V NOI bývá zvykem odvrhnout své úřední jméno s odůvodněním, že se jedná o jméno, které jeho předek dostal po svém otrokáři, a nahradit ho písmenem „X“ značícím, že původní jméno dané rodinné linie bylo ztraceno (X, 1973: 203). „Clarence 13X“ tedy v překladu znamená, že se jedná o 13. člověka s tímto křestním jménem registrovaného do NOI (Knight, 2007: 34).

<sup>4</sup> Zajímavostí je, že jednou z hlavních institucí, ve které členové FPN prováděli nábor nových členů, byla (stejně jako v případě NOI) vězení a vazební věznice. Knight uvádí, že někteří zapálení agitátoři se uchýlovali k páchání drobných přestupků za účelem zadržení a následně proselytizace v zařízení, do kterého byli umístěni (2007: 61). Osudům FPN za mřížemi se věnuje celá 12. kapitola knihy.

<sup>5</sup> To je ostatně i jeden z důvodů, proč se příslušníci FPN zdráhají označovat za muslimy – i islám chápou zpravidla jako jedno z dalších „náboženství záhad“ (Knight, 2007: xi, 232). Vztahu FPN a tradičního

neviděl. A zde přichází onen pragmatický moment. Namísto ztrácení času hledáním něčeho, co nikdo nemůže najít, je božství nalezeno tam, kde ho předtím nikdo nehledal – v nitru porobeného otroka. To pak zároveň i mění celkovou životní orientaci na svět tady a teď. Křesťanskou fixaci na posmrtný život naopak FPN vykládá jako jeden z dalších prostředků, jak držet Afroameričany v područí a bez nutnosti zlepšovat jejich život pozemský (Knight, 2007: 27).

Právě tento emancipační apel spojuje FPN s jinou svéráznou kulturní formou urbánní afroamerické lidové slovesnosti (Gates, 1988), která se začala vyvíjet o 10 let později geograficky ještě o několik desítek městských bloků severněji, v jižním Bronxu. Knight vazbám mezi rapem a FPN nevěnuje možná tolik prostoru, kolik by se dalo očekávat na základě názvu knihy. Na druhou stranu, důkladná ideologická průprava myšlením FPN, kterou musí čtenář nejprve podstoupit, mu umožňuje lépe porozumět mimořádně obtížně proniknutelným, mnohvrstevnatým, metafyzickým výpovědím protkaným numerologickými výklady, akronymy a jinými jazykovými hrátkami ve skladbách jako je Rakimovo „Who is God? (Mystery)“ či „Allah and Justice“ od skupiny Brand Nubian. Kniha tak čtenáři především poskytuje jakýsi hermeneutický klíč, s jehož pomocí se může pustit na vlastní pěst do exegeze jednotlivých skladeb. Těch má k dispozici přehršel. Od pozdních 80. let, kdy můžeme vysledovat první koketování se symbolikou, estetikou, slangem či poučkami FPN, se totiž tyto počáteční pokusy o propagaci FPN v rýmech (především rapeři Rakim a Big Daddy Kane) během 90. let přetavily do svébytného, platinovými oceněními<sup>6</sup> ověřeného rapového subžánru (Busta Rhymes či skupiny jako Brand Nubian, Poor Righteous Teachers či Wu-Tang Clan), jímž se FPN postupně začalo dostávat do širšího společenského povědomí.

Zájem, který členové Národní akademie hudebního umění a věd projevíli při posledních GRAMMY o rapová alba s FPN tématikou, ukazuje na širší trend, kdy po dočasném útlumu v první dekádě 21. století, v níž se mainstreamový rap orientoval spíše na komerční úspěch (např. raper 50 Cent), nabývá jeho duchovně orientovaná odnož opět na síle. A to napříč jednotlivými vyznáními – ať již se jedná o produkci vycházející ze zkušenosti s křesťanstvím (Kendrick Lamar), islámem (Kevin Gates), NOI (Ice Cube) či s myšlenkami muže, který kázal v ulicích Harlemu a říkal si Alláh. V tomto ohledu zůstává Knightova kniha stále aktuální a cennou případovou studii pro každého zájemce o problematiku šíření hodnotových či náboženských systémů skrze populární narativní umění.

### Seznam použité literatury:

- Bradley, L. (2001). *Bass Culture: When Reggae Was King*. London: Penguin.  
 Gates, H. L. (1988). *The Signifying Monkey: A Theory of African-American Literary Criticism*. New York – London: Oxford University Press.  
 Knight, M. M. (2007). *The Five Percenters: Islam, Hip-hop and the Gods of New York*. Oxford: One World.  
 Nielsen. (2017). *Nielsen Year-End Music Report U.S.* Nielsen.

islámu je v knize věnováno dost prostoru, především v kapitole č. 14.

<sup>6</sup> Certifikace udělována Asociací amerického nahrávacího průmyslu (RIAA) za více jak milion prodaných hudebních nosičů daného alba.

- Puchovský, M. (2018). *Hudba a identita: Spôsob utvárania subkultúrnej identity medzi nasledovníkmi Žiarislava*. Magisterská práce. Masarykova univerzita, Brno.
- Vrzal, M. (2017). Metal a akademické studium náboženství aneb proč by se religionistika měla o metal zajímat, se zaměřením na téma metal a satanismus. *Sacra*, 15(2), 7–32.
- X, M. (1973). *The Autobiography of Malcolm X*. New York: Ballantine Books.